УДК 37.0:37.013(477)

Наталя Петренко

ORCID iD 0000-0002-5417-2612

завідувач кафедри фізичного виховання, кандидат педагогічних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
вул. Георгія Гонгадзе, 9, 54020 Миколаїв, Україна,
petrenkonv@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У запропонованій статті поняття «методична робота» розглядається як: цілеспрямована діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки науково-педагогічних працівників; особлива й важлива ланка в системі післядипломної педагогічної освіти. Система методичної роботи аграрного університету розглядається як трирівнева система, яка за змістом, формами та методами забезпечує розвиток педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників фізичного виховання та посилює здоров'язберезувальну складову їх професійно-педагогічної діяльності.

Всі рівні методичної роботи в аграрному університеті (університетський, факультетський, кафедральний) змістовно й організаційно пов'язані між собою та сприяють підвищенню якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників університету.

Ключові слова: методична робота, педагогічна компетентність, педагогічна компетентність науково-педагогічного працівника фізичного виховання, фізичне виховання, науково-педагогічний працівник фізичного виховання, здоровий спосіб життя, аграрний університет, освітній процес.

<https://doi.org/10.28925/2078-1687.2019.3-4.96102>

Вступ. Професійну підготовку фахівців аграрної галузі в Україні здійснюють у закладах вищої освіти, серед них особливе місце займають аграрні заклади вищої освіти, які випускають фахівців аграрного профілю, головними завданнями яких є підготовка кваліфікованих кадрів з високим рівнем сформованості фахових знань, умінь і навичок, творчого мислення, життєвих цінностей. Саме професійні кваліфікаційні вимоги щодо випускників аграрних закладів вищої освіти визначаються галузевими стандартами вищої освіти України як перелік умінь і навичок розв'язання завдань професійної діяльності (Петренко, 2003, с. 5).

Підготовка майбутніх фахівців аграріїв до здоров'язберезувальної діяльності розглядається як цілеспрямований процес набуття здобувачами вищої освіти здатності здійснювати на всіх етапах – від планування до реалізації – професійно організовану діяльність щодо відновлення, зміцнення та збереження здоров'я різних соціально-демографічних груп. Перед

науково-педагогічними працівниками фізичного виховання аграрних закладів вищої освіти стоїть завдання впровадження в освітній процес здорового способу життя. Потреба у фізичному самовдосконаленні буде формуватися у здобувачів вищої освіти тим успішніше, чим вищим є освітній рівень, чим більш сформована особистість. Тому науково-педагогічним працівникам фізичного виховання необхідно більше уваги приділяти освітній роботі зі здобувачами вищої освіти як одному із засобів, що сприяє формуванню знань про здоровий спосіб життя, вибору засобів поліпшення здоров'я, профілактики захворювань, забезпечення високого рівня фізичного розвитку, зменшення негативного впливу несприятливих екологічних чинників та шкідливих звичок (Титович, 2006, с. 42).

Мета статті – розкрити основні аспекти методичної роботи в аграрному університеті, встановити взаємозв'язок, завдяки якому формується індивідуальний образ фахівця і зрештою забезпечується становлення його професійної компетентності.

Важливою умовою функціонування мето-

дичної системи фізичного виховання в умовах сучасного аграрного закладу вищої освіти є професійне уміння науково-педагогічних працівників реалізувати системний підхід, який покликаний забезпечити єдність інтересів всіх суб'єктів фізкультурно-оздоровчого процесу. На скільки цей процес буде ефективним багато залежить від науково-педагогічного працівника, його компетентності та ролі в цьому процесі. Інноваційна спрямованість його роботи полягає в умінні впровадження змісту методичної системи у практичну діяльність (Грибан, 2012).

Сформованість педагогічної компетентності науково-педагогічного працівника фізичного виховання в аграрному університеті є самокерованим процесом, для якого на кафедрі фізичного виховання створено сприятливі педагогічні умови. Педагогічна компетентність формується у сукупності ключових компетенцій особистості, які складають професійно-особистісну основу діяльності. Педагогічна компетентність науково-педагогічного працівника фізичного виховання передбачає оволодіння навичками: адекватної самооцінки свого рівня розвитку педагогічної компетентності, викладацької майстерності й професійної самосвідомості, індивідуального стилю діяльності та акмеологічного розвитку; визначення відповідності своїх якостей вимогам суспільства, специфіки аграрного закладу вищої освіти, посади (Льчук, 2016, с. 215).

Показниками педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету виступають: високий рівень практичних знань, професійних методик, прийомів професійного мислення, способів професійної самосвідомості, сформований індивідуальний стиль професійної педагогічної діяльності.

Науково-педагогічні працівники фізичного виховання аграрного університету є тією професійною групою, яка вирішує надзвичайно важливі завдання щодо прилучення молоді до здорового способу життя, організації здоров'язбережувального середовища в університеті, формування готовності у майбутніх фахівців-аграріїв до професійної діяльності на засадах ціннісного ставлення до здоров'я населення України. Професійно-педагогічна підготовка науково-педагогічних працівників фізичного виховання в системі методичної

роботи аграрного університету ґрунтується на таких принципах: загальнопедагогічних, фізичного виховання та аксіологічних.

До основних загальнопедагогічних принципів професійно-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету відносимо: актуальність, науковість, системність, комплексність, єдність теорії і практики, інтегрованість, послідовність, наступність, безперервність, конкретність, індивідуальність, гнучкість і мобільність, творчість, удосконалення, самореалізація та самоствердження.

До принципів фізичного виховання відносимо принципи: індивідуалізації навантаження; поступового збільшення тренувальних навантажень на організм здобувача вищої освіти; вікового відношення особистості на організм людини; системного підходу навантаження та відпочинку; оздоровчої, та лікувальної спрямованості процесу фізичного виховання; всебічного, гармонійного розвитку особистості та зв'язку фізичного виховання з освітнім процесом в університеті.

До аксіологічних принципів, на яких будується професійно-педагогічна підготовка науково-педагогічних працівників фізичного виховання в аграрному університеті відносимо принципи: ціннісного ставлення науково-педагогічних працівників до здобувачів вищої освіти; аксіологічного підходу науково-педагогічних працівників до педагогічного процесу; ціннісного ставлення науково-педагогічних працівників до професійної діяльності в університеті; реалізації педагогічних та професійних цінностей; значущості ціннісних орієнтацій викладачів фізичного виховання (Демінська, 2012).

Таким чином, всі вищезазначені принципи сприяють якісній організації методичної роботи в аграрному університеті, в його структурних підрозділах. Застосовувати педагогічні принципи цілісно й у взаємозв'язку означає будувати освітній процес ефективно, опираючись на педагогічні закономірності, принципи, правила, які виправдали себе на практиці.

Під методичною роботою у сучасній педагогічній науці розуміють цілеспрямовану діяльність закладу вищої освіти щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки науково-педагогічних працівників, спрямованої на підвищення ефективності

освіти, досягнення майстерності у викладанні дисциплін, проведенні різних форм аудиторної і поза аудиторної роботи зі студентами (Соколова, 2001, с. 441).

Фізичне виховання здобувачів вищої освіти аграрних університетів відрізняється від викладання цього предмету в освітніх закладах вищої освіти гуманітарного профілю. Основним напрямом викладання фізичного виховання в аграрних університетах є спрямованість в підготовці фахівців, фахова діяльність яких вимагає спеціальної фізичної підготовки та цілого комплексу високорозвинених психофізичних якостей.

Повноцінний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я населення та екологічні чинники є одними із пріоритетних напрямів виховання здобувачів вищої освіти закладів вищої аграрної освіти. Щоб плідно працювати та очолювати аграрні підприємства, випускник аграрного університету має бути здоровою людиною, дотримуватися здорового способу життя.; володіти валеологічними знаннями. Формування у здобувачів вищої освіти аграрного закладу вищої освіти екологічної культури, розуміння необхідності гармонійних стосунків людини і природи – важливий компонент виховання майбутніх фахівців-аграрників. Екологічне виховання студентів аграрного закладу вищої освіти, формування у них гуманного ставлення до природи, почуття відповідальності за її долю значно визначатиме їхню громадянську позицію (Грибан, 2012).

Використання різних видів фізкультурної діяльності у освітньому процесі аграрних закладів вищої освіти сприятиме профілактиці професійних захворювань, підвищенню працездатності, організації повноцінного дозвілля, збільшенню тривалості життя, боротьбі зі шкідливими звичками (Герцик, 2002). Тому спеціальний прикладний напрям використання фізичної культури для підготовки до сучасної висококваліфікованої праці в аграрно-промисловому комплексі вимагає певного профілювання фізичного виховання з урахуванням обраної професії (Лоза, 2004).

Усе це може здійснювати лише науково-педагогічний працівник з високим розвитком педагогічної компетентності, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентноздатності, ерудованості, здібностей до неперервної освіти.

Провідною ідеєю розвитку педагогічної компетентності в системі методичної роботи є положення про посилення аксіологічної складової освітнього процесу. Професійно-педагогічна підготовка науково-педагогічного працівника фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету передбачає не тільки оволодіння ним аксіологічними знаннями та вміннями, педагогічними та професійними цінностями, необхідними для професійної діяльності, але й їх розуміння норми власної професійно-педагогічної дії та особистісного життя (Сущенко, 2003). Система методичної роботи в аграрному університеті створює умови не тільки для оволодіння науково-педагогічними працівниками педагогічними та професійними знаннями й вміннями, а й цінностями власної професійно-педагогічної діяльності та особистісного життя. Всі рівні методичної роботи в аграрному університеті (університетський, факультетський, кафедральний) змістовно й організаційно пов'язані між собою.

На університетському рівні реалізуються заходи спрямовані на розвиток професійної компетентності всіх науково-педагогічних працівників університету без урахування специфіки їх діяльності. Це заходи, які за змістом охоплюють загальні питання розвитку вищої освіти та забезпечення її якості, а також питання, що стосуються специфіки аграрної освіти, екологічних проблем та збереження здоров'я України. На факультетському рівні проводяться науково-методичні заходи, які враховують специфіку того контингенту здобувачів вищої освіти, підготовка яких здійснюється на факультеті, а також специфіку кафедр факультету. Кафедральний рівень є центральною ланкою у розвитку педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників, зокрема науково-педагогічних працівників фізичного виховання, оскільки діяльність кафедри спрямована на забезпечення якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників, їх мотивацію до саморозвитку та самовдосконалення.

Розвиток педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету спрямований на формування прикладних знань, фізичних якостей, умінь і навичок, а також досягненню об'єктивної готовності здобувачів вищої освіти до успішної

професійної діяльності. Тому, перед науково-педагогічними працівниками фізичного виховання аграрного університету стоїть задача професійного спрямування фізичного виховання з урахуванням особливостей обраної професії.

Випускники факультетів агротехнологій, технології переробки продуктів тваринництва та інженерно-енергетичного факультету аграрного університету протягом року працюють у змішаних умовах: у приміщенні та відкритому повітрі. Враховуючи вищезазначене при складанні робочої навчальної програми з дисципліни «Фізичне виховання» та проведенні практичних занять науково-педагогічні працівники беруть до уваги такі специфічні проблеми: забезпечення високого рів-

ня функціонування основних фізіологічних систем організму в умовах сучасного аграрного виробництва; формування спеціальних фізичних якостей, які визначають успішність майбутньої професійної діяльності. (Краснов, 2000, с. 134).

Розвиток педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників аграрних закладів вищої освіти здійснюється за ефективної організації діяльності Науково-методичного центру «Агроосвіта» як цілісної динамічної соціально-педагогічної системи, що спрямовується на постійний розвиток в науково-педагогічних працівників системою інноваційних проектів та засобами мультимедійного програмно-методичного комплексу (рис 1).

Рис.1. Вплив НМЦ на роботу аграрних закладів вищої освіти.

Особливого значення має проведення методичної роботи на кафедрі, яка є основним навчально-науковим структурним підрозділом закладу вищої освіти. Проаналізуємо методичну роботу кафедри на прикладі кафедри фізичного виховання Миколаївського національного аграрного університету. Методична робота кафедри фізичного здійснюється на засадах цілісності навчально-оздоровчого та освітнього процесу. У своїй діяльності вона об'єднує зусилля спортивного клубу, студентського профкому та інших структурних підрозділів закладу вищої освіти, робота яких сприяє: вдосконаленню навчально-спортивної бази, забезпеченню спортивних залів тренажерами, спортивними приладами й обладнанням; збереженню фізичного виховання як навчальної обов'язкової дисципліни у закладі вищої освіти; широкому впровадженню інноваційних технологій; впровадженню позанавчальних заходів фізкультурно-оздоровчої

спрямованості (пилатес, флай йога, кросорієтування); формуванню і вихованню здатності студентів сприяти та вміти впровадити засоби фізичного виховання та здорового способу життя у сферу своєї професійної аграрної діяльності (Грибан, 2012).

Науковцями, на базі університету проводилися щорічні науково-практичні конференції, семінари, круглі столи присвячені екологічній проблемі в країні, зокрема: «Соціально-економічні та екологічні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції», «Екологічна безпека держави: особливості гарантування і вплив глобалізації», «Технології вирощування малопоширених культур в умовах зміни клімату», «Ґрунтові та земельні ресурси Півдня України: стан, оцінка, використання», «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку регіональної економіки», «Розробка ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподар-

ських культур з використанням чинників біологізації, мінімалізації обробки ґрунту, біологічних і хімічних препаратів», щорічні міжнародні наукові екологічні конференції «Проблеми рекультивації відходів побуту, промислового й сільськогосподарського виробництва», «Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії», «Наукові основи та раціональне використання зрошуваних земель України».

Висновки. Особливістю розвитку педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету є не тільки залучення студентів до здорового способу життя, а й мотивація до забезпечення здоров'я української нації через застосування здоров'язбережувальних технологій в аграрній галузі.

Розвиток педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників фізичного виховання в системі методичної роботи аграрного університету у дослідженні роз-

глядається як процес що забезпечує професійний розвиток, саморозвиток, здатність до самовдосконалення науково-педагогічних працівників фізичного виховання задля високої якості педагогічної діяльності та забезпечення її здоров'язбережувальної функції, який відбувається на університетському, факультетському та кафедральному рівнях.

Система методичної роботи аграрного університету в дослідженні розглядається як трирівнева система (рівні: університетський, факультетський, кафедральний), яка за змістом, формами та методами забезпечує розвиток педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників фізичного виховання та посилює здоров'язбережувальну складову їх професійно-педагогічної діяльності.

Всі рівні методичної роботи в аграрному університеті (університетський, факультетський, кафедральний) змістовно й організаційно пов'язані між собою та сприяють підвищенню якості професійної діяльності науково-педагогічних працівників університету.

Література

- Герцик М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт». Львів: Українські технології, 2002. 230 с.
- Грибан Г. П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія. Житомир: Рута, 2012. 514 с.
- Демінська Л. О. Концепція професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології. 2012. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_2/Demin.pdf (дата звернення 20.09.2019).
- Ільчук В. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку викладачів фахових дисциплін у вищих аграрних навчальних закладах: дис.... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 215 с.
- Краснов В. П. Фізичне виховання: психофізичні вимоги до фахівців агропрому. Київ: Аграрна освіта, 2000. 134 с.
- Лоза Т. Теорія і методика фізичного виховання. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. 76 с.
- Петренко В. Л. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи стандартів вищої освіти. *Інформаційний вісник: Вища освіта*. 2003. № 10. С. 5–37.
- Соколова І. В. Технологія організації методичної роботи у ВНЗ. *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті* / С.О.Сисоєва (ред.). Київ: ВІПОЛ, 2001. С. 440–457.
- Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: теоретико-методологічний аспект: монографія. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 442 с.
- Титович А. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до фізичної культури. *Спортивний вісник Придністров'я*. 2006. № 2. С. 42–43.

References

- Hertsyk, M. (2002). *Vstup do spetsialnostei haluzi «Fizychne vykhovannia i sport» [Introduction to the specialties of the field «Physical education and sports»]*. Lviv, Ukraine: Ukrainski tekhnolohii (ukr).
- Hryban, H. P. (2012). *Fizychne vykhovannia studentiv ahrarnykh vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Physical education of students of agrarian higher education institutions: monograph]*. Zhytomyr, Ukraine: Ruta (ukr).
- Deminska, L. O (2014). *Aksiologichni zasady profesyno-pedagogichnoi pidhotovky maybutnih uchyteliv fisychnoo vyhovannya [Axiological principles of professional pedagogical preparation of*

- future teachers of physical education]. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_2/Demin.pdf (ukr).
- Ilchuk, V. V. (2016). *Pedahohichni umovy profesiinoho samorozvytku vykladachiv fakhovykh dystsyplin u vyshchyykh ahrarnykh navchalnykh zakladakh* [Pedagogical conditions of professional self-development of teachers of professional disciplines in higher agrarian educational establishments: Candidate's thesis: 13.00.04]. Vinnytsia, Ukraine (ukr).
- Krasnov, V. P. (2000). *Fizychnye vykhovannia: psykho fizychni vymohy do fakhivtsiv ahropromu* [Physical Education: Psychophysical Requirements for Agribusiness Specialists]. Kyiv, Ukraine: Ahrarna osvita (ukr).
- Loza, T. (2004). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia* [Theory and methodology of physical education]. Sumy, Ukraine: SumDPU im. A. S. Makarenka (ukr).
- Petrenko, V. L. (2003). Kompleks normatyvnykh dokumentiv dlia rozroblennia skladovykh systemy standartiv vyshchoi osvity [A set of regulatory documents for the development of components of the higher education standards system]. *Informatsiyni visnyk: Vyshcha osvita*, 10, 5–37 (ukr).
- Sokolova, I. V. (2001). Tehnologiya organizatsii metodychnoi roboty u VNZ [Technology of organization of methodical work in universities]. In S. O. Sisoieva (Ed.), *Pedagogichni tehnologiyi u neperervnij profesijnij osviti* (pp. 440–457). Kyiv, Ukraine: VIPOL (ukr).
- Sushchenko, L. P. (2003). *Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu: teoretyko-metodolohichni aspekt: monohrafiia* [Professional training of future specialists in physical education and sport: theoretical and methodological aspect: monograph]. Zaporizhzhia, Ukraine: ZDU (ukr).
- Tytovych, A., Stasiuk, R. (2006). Formuvannia motyvatsiino-tsinnisnoho stavlennia studentiv do fizychnoi kultury [Formation of students' motivational-value attitude to physical culture]. *Sportyvnyi visnyk Prydnistrovia*, 2, 42–43 (ukr).

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В АГРАРНОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Петренко Наталия, кандидат педагогических наук,
заведующая кафедрой физического воспитания,
Николаевский национальный аграрный университет,
ул. Георгия Гонгадзе, 9, 54020 Николаев, Украина, petrenkonv@i.ua

В статье понятие «методическая работа» рассматривается как целенаправленная деятельность высшего учебного заведения по обеспечению психолого-педагогической и методической подготовке научно-педагогических работников; особое и важное звено в системе последипломного педагогического образования. Система методической работы аграрного университета рассматривается как трехуровневая система, которая по содержанию, формами и методами обеспечивает развитие педагогической компетентности научно-педагогических работников физического воспитания и усиливает здоровьесберегающую составляющую их профессионально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: аграрный университет; здоровый способ жизни; методическая работа; научно-педагогический работник физического воспитания; образовательный процесс; педагогическая компетентность; педагогическая компетентность научно-педагогического работника физического воспитания; физическое воспитание.

SPECIFIC FEATURES OF METHODOICAL WORK AT AGRARIAN UNIVERSITY

Petrenko Natalya, PhD (Pedagogy), Head of Physical Education Department,
Mykolayiv National Agrarian University,
9 Georgiy Gongadze Str., 54020 Mykolaiv, Ukraine, petrenkonv@i.ua

In the following article the concept of «methodical work» is considered as: purposeful activity of higher education institution on providing psychological, pedagogical and methodical training of scientific and

pedagogical workers; special and important link in the system of postgraduate pedagogical education. The system of methodical work of the agrarian university is considered as a three-level system, which provides the development of pedagogical competence of scientific-pedagogical workers of physical education and strengthens the health-saving component of their professional-pedagogical activity.

All levels of methodical work in the agrarian university (university, faculty, department) are connected with each other in terms of content and organization and contribute to improving the quality of professional activities of scientific and pedagogical staff of the university.

Measures, implemented at the university level, are focused to develop the professional competence of all scientific and pedagogical staff of the university without taking into account the specifics of their activities. These measures cover general issues of higher education development and quality assurance, as well as issues related to the specifics of agrarian education, environmental problems and health of Ukraine. At the faculty level, scientific and methodical activities are carried out, taking into account the specifics of the contingent of higher education applicants, whose training is carried out at the faculty, as well as the specifics of the faculty departments. The chair level is a central link in the development of pedagogical competence of scientific-pedagogical staff, including scientific-pedagogical staff of physical education, as the department aims to ensure the quality of professional activities of scientific-pedagogical staff, their motivation for self-development and self-improvement.

Key words: *educational process at an agrarian university; healthy lifestyle; methodical work; pedagogical competence; pedagogical competence of the teacher of physical education; physical education; teacher of physical education.*

Стаття надійшла до редакції 22.09.2019

Прийнято до друку 31.10.2019